

צמדית

גיליון 17

כתב עת לשירה רבת-תרבותית

בלה אחמדולינה
מיכל ברקהיים
מיכל גונן
רם הרשטין
ולדימיר מאיאקובסקי
מיתר הלל קורמן
גד קינר קיסינגר

17

אוקטובר 2022, תשרי ה'תשפ"ג

אנחנו שמחים להציג בפניכם גיליון רב-תרבותי ורב-לשוני נוסף של צמדים בעונת הסתיו.

אנחנו מגישים כתמיד מגוון של שירים ותרגומם לשפות שונות.

תודה לכל הכותבים ולכל המתרגמים שמאפשרים לנו להביא את השירה העברית לאוהבי שירה דוברי שפות אחרות.

קיבלנו מכם צמדים רבים במגוון שפות, אותם נפרסם גם בגיליונות הבאים.

בגיליון זה אנחנו מציגים לכם הקוראים גם מאמר המתאר את תהליך התרגום של שיר אותו כתבה עדנה אפק.

קריאה מהנה,
עדנה אפק ואלירן דיין

ניקוד השירים, תרגומם והבעלות על זכויות היוצרים - כל אלה באחריות המשוררים. כתב העת צמדים לא עוסק בניקוד או בתרגום.

"צמדים" הוא כתב עת מקוון המתפרסם אחת לרבעון. בכל גיליון יפורסמו 7 שירים בלבד.

העבודה בכתב העת מתבצעת בהתנדבות מלאה, אי לכך אין לצפות לתגמול כספי כלשהו על פרסום יצירות, לרבות לא לתגמולים כלשהם; בשליחת יצירה לפרסום מאשר היוצר את אפשרות פרסומה בכתב העת, ולא יהיו ליוצר השגות או טענות באשר לפרסום או לאי-פרסום יצירתו בכתב העת.

17

הערות בצד תרגומו של שיר / עדנה אפק

נושא התרגום הספרותי ובמיוחד השירי, מעסיק אותי. אני אוהבת שירה וכותבת שירה, בעיקר בעברית, אבל לעיתים גם באנגלית. אני נהנית לקרוא שירה במקור ובתרגום. מעשה תרגום שיר, הוא מעשה מורכב שמצריך ידע והבנה בתחומים רבים ולהלן אזכיר רק אחדים מהם: שליטה בשפת המקור ובשפת היעד, חריזה, משקל ומקצב. אין המדובר בהעברה מכלי לכלי, אלא ביצירה חדשה המביאה לידי ביטוי ואולי אף מפרשת את כוונת המשורר ואת רוח הדברים. המאמר הרצ"ב שנכתב באנגלית, מתאר את תהליך התרגום של שיר אחד שכתבתי:

סיפור הגר ואברהם / עדנה אפק

ספור הגר ואברהם	הוא לא ראה איך ישמעאל
ספור עתיק יומין	פרכס לו בצמא
איך הוא אותה כרת	כי באותה שעה עצמה
בכד ולחם שלוחין	הוא את שרה ידע

איך אברהם אותה גרש	ספור הגר ואברהם
כדת משה וישראל	ספור עתיק יומין
ובידה את בנו נתן	איך הוא אותה גרש
את פרא ישמעאל	בכד ולחם נקודים

איך אברהם אותה גרש
בחסד, חן ורחמים
ועל כתפה הכד נתן
ושלחה אל מדברים

ספור הגר ואברהם
ספור נושן של גרושין
ואיך אשתו המתחרה
משכה לה בחוטים

17

אשר למעשה התרגום:

מעשה שהיה כך היה.

את השיר "סיפור הגר ואברהם" העליתי לאחד הפורומים בפייסבוק. ג'ורג' גנדידזה, מוזיקאי ומלחין, פנה אלי במסנגר וביקש את רשותי להלחין את השיר. נענית ברצון.

מכאן החלו הדברים להתגלגל. השיר המולחן זכה לתגובות נלהבות ונתבקשתי להמציא לו תרגום לאנגלית.

ג'ורג' ששפת אימו רוסית, תרגם את השיר לרוסית.

אשר לתרגומו לאנגלית, פנית לתלמידי לשעבר וקולגה בהווה, רוברט קיסל, וביקשתי ממנו שיסייע בתרגום השיר לאנגלית. על מהלך התרגום והקשיים שהתגלעו בדרך, תוכלו לקרוא במאמר הרצ"ב.

17

On Translating Poetry | Edna Aphek

I love Poetry and marvel at its translation

I Am a poet and a writer.

Poetry is and has always been my passion.

My mother tongue is Hebrew. However, I had the pleasure and opportunity of studying poetry in more than one language Hebrew, English and French.

I was very lucky.

Being a poetry lover, over the years I have widened the scope of repertoire and read poems in translation of many poets writing in Finish, Portuguese, Spanish and Polish: to name but few: Lorca, Fernando António Nogueira de Seabra Pessoa, Wisława Anna Szymborska, Eeva Kilpi and many more.

Getting acquainted with poetry of different languages and cultures opens a window to new ways of thought, ideas, beliefs, topics and new forms of expression.

Reading poetry in translation made me think about the enormous difficulty and complexity involved in translating poetry.

17

Robert Frost addressed himself to this issue, saying that poetry is “what gets lost in translation”¹. Saying this he referred to the impossibility of translating poetry from one language to another.

Umberto Eco, spoke about interpretation when translating poetry. Some sort of negotiation between the original poem and the translated product. Translation is always a shift, not between two languages but between two cultures. A translator must take into account rules that are not strictly linguistic but, broadly speaking, cultural.²

John Ciardi said that “translation is the art of failure, gracefully”³.

Primo Levi maintains that every translation involves inevitable loss, just like when you change currency.⁴

I don't know if translation is the art of failure, gracefully, but it's an art and a very unique one, which calls for many different skills: mastery of the two languages the original one and the target language, understanding the meaning and allusions in the original poem, idiomatic expressions ,the unique use of metaphors, the structure of the poem, discerning the tone and atmosphere engulfing the poem; being aware of

¹ In a discussion about “Stopping by Woods on a Snowy Evening”
<https://www.worldhistory.biz/ancient-history/55100-poetry-is-what-is-lost-in-translation.html>

² Umberto Eco, Mouse or Rat?: Translation As Negotiation, Phoenix, 2004

³ Ciardi, April, 1982 in a lecture at Yale. "Translation is the art of failing," he said, and then, after a pause, "gracefully."

⁴ <https://www.berfrois.com/2017/07/primo-levi-translating-and-being-translated/>

the rhymes (if any) and the rhythm, meter, affect and finding parallels in the target language.

On translating one poem

The following is a description of the complexity and the intricacy of translating poetry.

Recently, George Gagnidze, a young composer, came across my poem, Sippur Hagar Ve'Avraham, The Story of Abraham and Hagar, written in Hebrew.

George asked for my permission to compose music to the poem and was inquiring about an English translation as he wanted to send the poem-music “package” to several choirs.

The poem was translated years ago, in 1980 by Yishai Tobin and was published in translation in Voices Within the Ark⁵.

I sent George the old translation, but succumbed to an urge to try and translate the poem again into English.

For that purpose, I contacted Robert S. Kissel, a former student and a friend, and we set out, together to tackle the task at hand.

The poem is relatively a “simple” one, with very few word plays.

However, its prosody and rhythm, pose quite an obstacle.

⁵Howard Schwartz, Editor, 1980

Furthermore, the poem refers to the Biblical story of Hagar and Avraham in Genesis, and as such it keeps alluding to several Biblical verses.

I sent Robert the poem in Hebrew and a recording of my reading it.

(the recording was sent to George as well)

The following is my correspondence with Robert, which exemplifies the “road Taken”.

Robert’s initial response was as follows:

It's not an easy one, this one. The very simple, refrain-laden Hebrew, with its relentless rhythm, is very hard to recreate.

We kept corresponding back and forth, with me making some suggestions, which were declined in most cases, as Robert is extremely keen on prosody and tone.

I am quite a stickler when it comes to the ironic tone of the poem.

In the Biblical story, Abraham banishes Hagar, the handmaid and their son Ishmael, at the demand of Sarah, Abraham’s wife. The scene of the two, Hagar and Ishmael, sent to the wilderness with a jug of water and stale bread is heart breaking.

17

The pain, the injustice and the irony are heightened in the following lines:

Eikh Avraham ota gersh

Ke'dat Moshe ve'Israel

U'veyada et bno natan

Et pere Ishmael

How Abrahamsent her away,
By Moses 'Law and Israel's,
And in her hand his son he placed
The savage Ishmael

The ironic streak is heightened in light of the use of the words of the Jewish wedding ceremony, where the bride groom consecrates his bride saying:

by this ring you are consecrated to me according to the law of Moses and Israel"

These words form the essence of the marriage service.

17

In the poem, I am using these same words to heighten the opposite of the marriage- the out casting of the second wife, Hagar, and their son Ishmael, unto the wilderness.

The use of irony is predominant throughout the poem. E.g.

Eikh Avraham ota geresh

Be'khesed khen ve'rakhamim

Ve'al ktefa hakad natan

Ve'shilkha el midbarim

How Abraham sent her away,
In righteous grace and mercy,
And on her shoulder placed the jug,
To take into the wild.

The above stanza alludes to the words of the prophet Hosea, which heightens the ironic tone

**And I will betroth thee vnto me for euer; yea, I will betroth thee
vnto me in righteousness, and in iudgement, and in louing
kindnesse,
and in mercies. (King James Version)**

17

What happens in the poem is exactly the opposite of the vows of love and marriage. It's the lack of love, the succumbing to Sarah's demands and the relinquishing of promises made at the marriage ceremony.

How heartless and frustration the situation is.

Hu lo ra'ah

eikh Ishmael Pirkes lo ba'tzama

Ki be'ota sha'a atzma

Hu et Sara yada

He saw not how his Ishmael

Winced from hunger pangs,

For in that very moment,

For it was Sarah, he knew.

The use of the word "yada" in Hebrew, translated into English "knew" alludes to the verse in Genesis 4,1:

And Adam knew Eve his wife; and she conceived

And indeed Sarah, though old, conceived and Isaac was born.

And so did the translation.

17

The final product was sent to me by Robert, saying the following:

It took a few days on the back burner, and then just seized me very

suddenly, earlier today--I could hardly type it quickly enough--I'd

listen to you reading a verse, and the boom, out it came, and then I'd

listen to the next verse, and type, and then the next. It was actually rather exciting when it suddenly came bubbling out like that.

It's got that same forbidding, distant, ironic tone, I think, in spite

of the disarming simplicity.

This experience of the poet- myself- working closely with my translator, the constant dialogue

enhanced and clarified for me the dire need for the collaboration between the poet and the translator.

It might be the best way to find the way through the maze of the poetic complexity.

17

Text as music

The original text in Hebrew is very “musical”.

It wasn't until I sent George the recording of my reading the poem in Hebrew, that he took upon himself to translate the poem into Russian, his mother tongue. Unfortunately, I don't know any Russian, but heard George reading the poem in translation and I believe that one could hear the meter, the rhythm, and the rhymes.

Here it is:

The Story of Abraham and Hagar, in Russian.

Translated by George Gagnidze

рассказ Агарь и Авраам

рассказ давнишних лет

как он ее в пустыню гнал

там где воды и хлеба нет

как он и сына своего

того же дикаря

отдал ей в руки и сослал

молитвы говоря

17

и в милосердие своем
ее в пустыню он прогнал
по благодати божией
воды и хлеба он ей дал

рассказ Агарь и Авраам
та быль которая прошла
которую его жена
не рассказать нам не могла

не видел он как Исмаил
ужасно пить хотел
так как он был с женой своей -
таков его удел

рассказ Агарь и Авраам
рассказ давнишних лет
как он ее в пустыню гнал
там где воды и хлеба нет

17

It was the music of the text, that captured George's ear, when he listened to my reading the original text, in Hebrew.

George had the following to say about the process of translation

The process of translation "took place somewhere between two poetic forces – keeping the original meaning of the poem and yet making it sound flowing and meaningful in another language, in this case Russian.

As the result of the above I was able to unintentionally maintain the rhythm of the poem as well as the subtext of the biblical story".

It takes two to tango⁶, and the same goes for poetry translation.

17

<https://www.youtube.com/watch?v=Y4IIRBKAzHk>

אוקטובר 2022, תשרי ה'תשפ"ג - גיליון 17

צמדיה
כתב עת לשירה רב-תרבותית

Утро

בוקר

ולדימיר ולדימירוביץ'
מאיאקובסקי
(1893-1930)
היה מהמשוררים
הבולטים בפורסטים
הרוסים של ראשית
המאה ה-20.
עסק גם בציור,
בייחוד פלקאטי.
חיבר גם תסריטים.

Угрюмый дождь скосил глаза.
А за
решеткой
четкой
железной мысли проводов —
перина.
И на
нее
встающих звезд
легко оперлись ноги.
Но ги —
бель фонарей,
царей
в короне газа,
для глаза
сделала больней
враждующий букет бульварных проституток.
И жуток
шуток
клюющий смех —
из желтых
ядовитых роз
возрос
зигзагом.
За гам
и жуть
взглянуть
отрадно глазу:
раба
крестов
страдающе-спокойно-безразличных,
гроба
домов
публичных
восток бросал в одну пылающую вазу.

ספּטוף עגום עקם מבט
אך מבעד לסורגים המבהקים
חוטוי חשמל פּרשו
את מחשבתם
המתכתית
ועל גביה
פוכבים עולים
הניחו את רגליהם הדקיקות.
אך גויעתם
של פּנסי הרחוב,
המלכים
עם כתר מעשן,
עבור אישון
גרמה יותר מכאוב
אל מול מראָה
של זר זונות המתפרעות
מצמררות
בדיחות
וּצחוק דוקר -
עשוי ורדים
צֶהבים ורעילים
צמח
פּעקלתון.
הרחק מהאסון
והמלה
העין מהמראָה
נפּעמת:
את עבדי
צֶלבים
סובלים-באדישות-נואָשת,
את ארונות מתים
- בְּתי הבֶּשֶׁת
מזרח השליד לאמפורה אחת בוערת.

סערה

מִצְבֵי הַרוּחַ שְׁלֵנוּ נִזְלִים
בְּדִידוֹת תְּהוֹמִית בְּלֵב יָם
סֶעֶרֶת רְגָשׁוֹת שׁוֹכֶכֶת בְּמַהֲרָה
אֶת קוֹ שְׂמִיכַת הָאוֹקְסִימֶטֶר
אָדָם עוֹבֵר לְדָם וְדוֹמָם

וּמִצְבֵי הַרוּחַ שְׁלֵנוּ נִעִים
מֵתָם יְלִדוֹת לְתֵהוֹם נְשִׂיָה
לְשִׁחִית פֶּרֶפֶר וְדַחִיקַת הַמַּיִם:
גַּם הַפְּצוּעַ נִעְזֵר בְּרוּחַ מִפְּרִשִׁית.

וּבְפָנֶיךָ הַיְפּוֹת הָעוֹלָם פְּרוֹשׁ לְרוּחָהּ
כְּשֵׁאת בּוֹכָה יוֹרֵד הַטֵּל
וּכְשֵׁאת מְחִיכֶת שְׂבָה רוּחַ לְבָרְכָהּ.

Una tempesta

I nostri umori sono fluidi
Solitudine abissale nel cuore del mare
Una tempesta di emozioni si placa rapidamente
La linea della coperta dell'ossimetro
L'uomo sta sull'attenti e tace

E i nostri umori si stanno muovendo
Dall'innocenza dell'infanzia all'abisso dell'oblio
Al nuoto delle farfalle e alla repulsione dell'acqua:
Il ferito è aiutato anche dal vento a vela.

E nel tuo bel viso si dispiegano le bellezze del mondo
Quando piangi cade la rugiada
E quando sorridi, il vento torna benedicente

Solo

Viene sólo
En su nariz respira júbilo.
atributos redentores,
parábolas de valentía
y su destino
manos de dios.

Sale sólo,
En su miembro alma de vejez.
Los secretos de pureza
se esconden claros
y su destino
alas de angel.

Sólo y nuevo,
En su turno consagrado.

לבדו

לְבָדוּ בָּא
בְּאִפּוֹ נְשָׁמֵת רִנָּה.
תְּכוּנוֹת גּוֹאֵל,
מְשָׁלֵי גְבוּרָה
וְגוֹרְלוֹ
יְדֵי אֵל.

לְבָדוּ יוֹצֵא,
בְּאֵבְרוֹ נְשָׁמֵת שִׁיבָה.
סִפּוּנוֹת זָק,
נְמֻשָׁלֵי טְהָרָה
וְגוֹרְלוֹ
כְּנִפֵי מְלֵאךְ.

לְבָדוּ חֲדָשׁ,
בְּתוֹרוֹ מְקֻדָּשׁ.

שיר אהבה

Noch ein Liebeslied

Für Ahuva

Gleich einem Toraschreiber
der die Heiligen Schriften
auf eine Eierschale ritzt
ritze ich mit zerbissnen Nägeln
die Schriftrolle
meiner Liebe zu dir in den
Stamm meines
hohlen Herzens
und die Sendboten meines
Blutes drängen atemlos rasend
durch die Tunnel meiner Adern
eine Abschrift ihres Geheißes zu bringen
bis in die letzte meiner
absterbenden Zellen.
Blutkörperchen der Liebe übersäen den Weg
heitere rote und weiße
hilflos
wie ohnmächtige Ballons auf Glassplittern
zwischen umgekippten Stühlen
nach einer Party
die der letzte Gast
überdrüssig verlassen
und die weiter summt
und sich umarmt
und sich selbst
tanzt

כְּסוֹפֵר סֵת"ם הַחוּרֵט תּוֹרָה נְבִיאִים כְּתוּבִים
עַל קְלֶפֶת בַּיֶּצֶה
אֲנִי חוֹרֵט בְּצַפּוּרֵי הַמְּכוּסָסוֹת אֶת מַגְלַת
אֱהָבָתִי אֵלֶיךָ עַל גִּזְעֵי לִבִּי
הַחֲלוּל

וְרָצִי דָמִי יוֹצֵאִים דְּחוּפִים וְסוּחוּפֵי נְשִׁימָה
בְּמַנְהָרוֹת עוֹרְקֵי הַנְּסֻתָּמִים לְהֵבִיא
אֶת פְּתִישׁוֹן דְּבָרָה אֶל אַחֲרוֹן תַּאֲי
הַגּוֹסָסִים

כֹּל הַדְּרֹךְ זְרוּעָה כְּדוּרֵיֹת אֱהָבָה
עֲלִיזוֹת אֲדוּמוֹת וּלְבָנוֹת
אֵין אוֹנִים
כְּבִלוּנִים מְעוֹלָפִים אַחֲרֵי מְסָבָה

שְׁבִין כְּסָאוֹת הַפּוֹכִים
עַל שְׁבָרֵי בְּקִבּוּקִים
כְּשֶׁאֲחֲרוֹן הָאוֹרְחִים
נְטָשָׁה בִּירִיקָה
מְמַשִּׁיכָה לְהַמָּה
לְחֶבֶק
וְלִרְקֹד אֶת
עֲצָמָה

;"סימן")=

וְאִם יוֹם אֶחָד יִתְבַּרַר
שְׁכַל הַחַיִּים הָאֵלֹוּ
הֵם בְּעֵצֶם שׁוֹרֵת קוֹד אַחַת אֲרָכָה מְלֵאֵת בְּאֵימָה וְחִסְרוֹת סִימָנֵי פְּסוּק
בְּמַחְשָׁב שֶׁל אֱלֹהִים,

תָּן לִי סִימָן
שְׁכַל מָה שֶׁקָּרָה בִּינֵינוּ הִיא
אִמְת טְהוֹרָה.

;"A Sign")=

And if one day it will be discovered
that those whole lives
are in fact one continuous, unpunctuated and full of bugs line of code
in god's computer,

Give me a sign
that everything that happened between us was
a pure truth.

17

מרת ثلاثة أيام

مרת ثلاثة أيام وقلبي يرتعد
مثل سمكة مرمية على الرمال
ليس هناك من يعيدها إلى الماء
لو لم أكن أعرف
لكنت في طريقي إلى «إيخيلوف»
أشكو من نوبة
لكي أسمع أن كل شيء على ما يرام
مع أن الأمر ليس كذلك

כבר שלושה ימים

כָּבֵר שְׁלוֹשָׁה יָמִים הַלֵּב מְפָרָר
כְּמוֹ דָג עַל הַחוֹל
וְאִין אִישׁ שִׁיחְזִירוּ לַמַּיִם
לוֹלֵא יִדְעֵתִי
וְדַאי כָּבֵר הֵיטֵי בְּדַרְךְ לְאִיכִילוֹב
מִתְלוֹנְנֵת עַל הַתְּקוּף
בְּשִׁבִיל לְשִׁמְעַ שְׁהַלֵּל בְּסִדֵּר
אָף שְׁלֵא

17

По улице моей который год...

ברחוב שלי זה כבר שנים...

בלה אחמדולינה
(2010-1937)
הייתה משוררת
רוסיה וסובייטית.

По улице моей который год
звучат шаги — мои друзья уходят.
Друзей моих медлительный уход
той темноте за окнами угоден.

Запущены моих друзей дела,
нет в их домах ни музыки, ни пенья,
и лишь, как прежде, девочки Дега
голубенькие оправляют перья.

Ну что ж, ну что ж, да не разбудит страх
вас, беззащитных, среди этой ночи.
К предательству таинственная страсть,
друзья мои, туманит ваши очи.

О одиночество, как твой характер крут!
Посверкивая циркулем железным,
как холодно ты замыкаешь круг,
не внемля увереньям бесполезным.

Так призови меня и награди!
Твой баловень, обласканный тобою,
утешусь, прислонясь к твоей груди,
умоюсь твоей стужей голубую.

Дай стать на цыпочки в твоем лесу,
на том конце замедленного жеста
найти листву, и поднести к лицу,
и ощутить сиротство, как блаженство.

Даруй мне тишь твоих библиотек,
твоих концертов строгие мотивы,
и — мудрая — я позабуду тех,
кто умерли или доселе живы.

И я познаю мудрость и печаль,
свой тайный смысл доверяют мне предметы.
Природа, прислонясь к моим плечам,
объявит свои детские секреты.

И вот тогда — из слез, из темноты,
из бедного невежества бывшего
друзей моих прекрасные черты
появятся и растворятся снова.

1959 г.

ברחוב שלי, זה כבר שנים נשמע
קול צעדים: רעי הולכים ממני.
לכת רעי, אטית ומדודה,
היא רצונם של מחשבי הערב.

שגרת רעי אינה כתמול שלשום -
בבתיכם אין עוד שירה וזמר.
רק נצרות דגה, כמדי יום,
טרודות עוד כסדור נוצות התבלת.

יהי רצון שפחד לא יגדע
הלילה את שנתכם, חסרי הישע.
רעי, תשוקה נסתרת לבגידה
את עיניכם מכה ומטשטשת.

הו, הבדידות, קשוחה את להפליא!
בבהק מחונתך המחשלת
סוגרת מעגל בקר מקפיא,
לקול שבועות משללות תועלת.

קראי לי, העניקי את גמולך!
בת חסותך, העטופה בחסדיך,
אמצא לי נחמה בחיק תוך
בתכלת כנתך אטבל פני.

תני לעלות על קצות אצבעותי
ביערך, בקצה תנועה מוגעת
למצוא עלוה ולקרבה אלי,
ולחיות את יתמותי כנחת.

בספריות עטפי אותי דומם
ובמופעי תזמרת מהקצצת,
עד כי אשכיל לשבח את בלם:
את אלה שחיים או שאינם עוד.

ואחורה תונה, חכמה אלמד,
וכל מהות נסתרת התגלה לי,
השבע על כתפי יניח את הדי,
ויחשף את סודותיו קולך.

או אז, מתוך דמעות ומחשכים,
מתוך תמימות עבר זרה מדעת,
דיוקנאות רעי הנפלאים
יופיעו טוב ויעלמו כמו פעם.



"רקדניות בכחול" (אדגר דגה)

השפות בגיליון:

איטלקית

אנגלית

גרמנית

ספרדית

עברית

ערבית

רוסית

מייסדים ועורכים: עדנה אפק ואלירן דיין

חפשו אותנו גם ב:

WWW facebook YouTube Instagram